

PKS- yhteisöraportti 2|2019

Helsinki

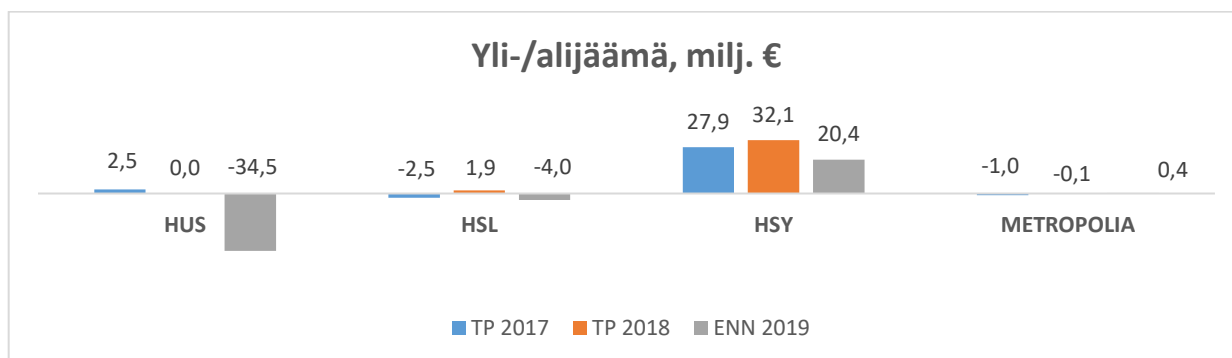
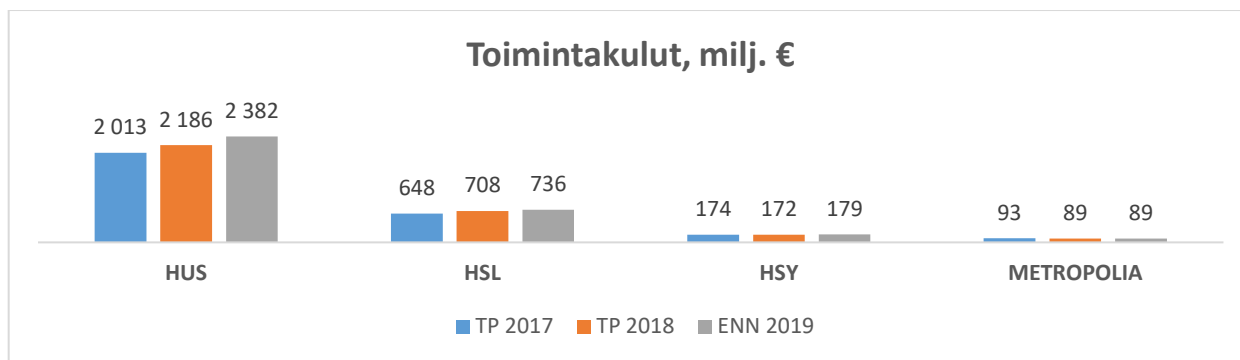
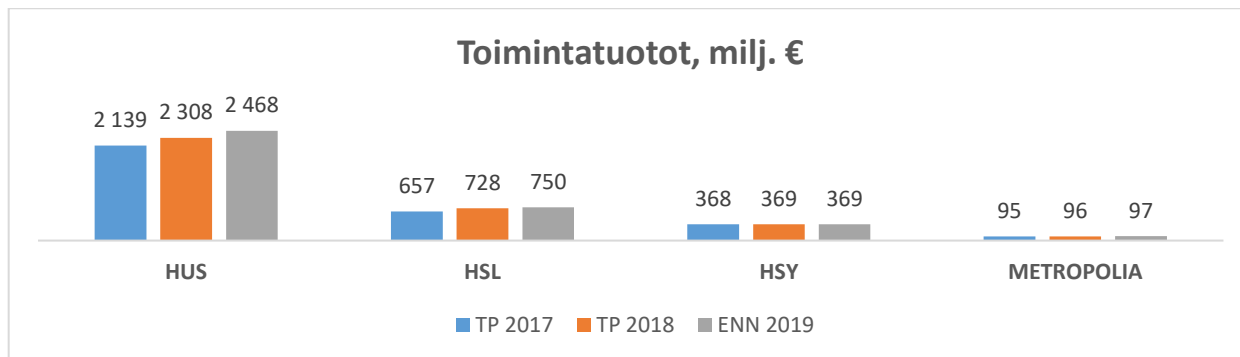
Sisällys

Tämä raportti sisältää pääkaupunkiseutuyhteisesti raportoitavat yhteisöt. Raportissa esitetään kustakin yhteisöstä niiden toimittamien katsausten perusteella vuoden 2019 toiminnan ja talouden kehittymistä koskevat tiedot. PKS-raportti tehdään neljän kuukauden välein.

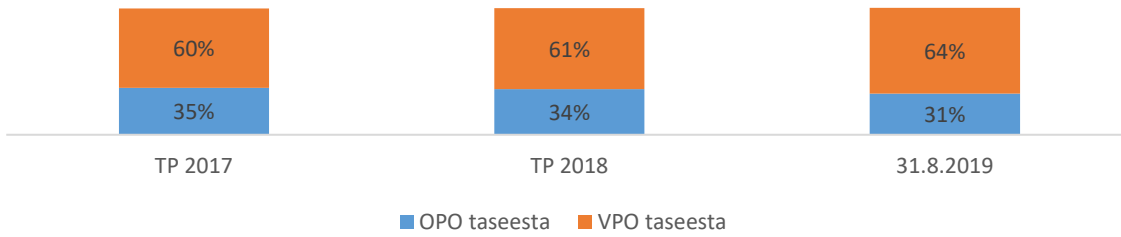
Tiivistelmä	2
Helsingin ja Uudenmaan Sairaanhoidopiirin kuntayhtymä (HUS).....	4
Helsingin seudun liikenne -kuntayhtymä (HSL).....	9
HSY Helsingin seudun ympäristöpalvelut ..... -kuntayhtymä	11
Metropolia Ammattikorkeakoulu Oy	15
Tunnuslukujen laskukaavat.....	18

Julkaisija	Helsingin kaupunginkanslia
Nimike	PKS-yhteisöraportti 2 2019
Sarja	Helsingin kaupungin keskushallinnon julkaisuja 2019:41
ISBN	978-952-331-673-7 (verkkojulkaisu)
ISSN-L	2242-4504 (painettu julkaisu)
ISSN	2323-8135 (verkkojulkaisu)
Tiedustelut	erityissuunnittelija Tiina Leinonen

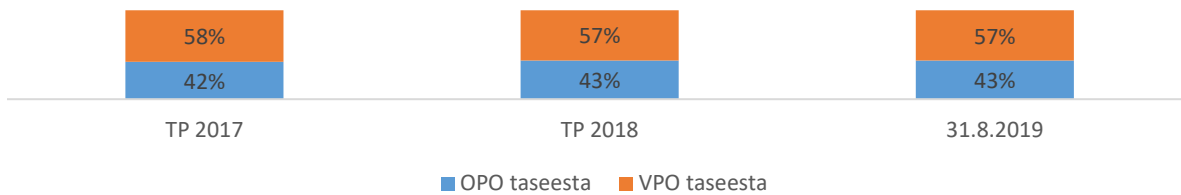
Tiivistelmä

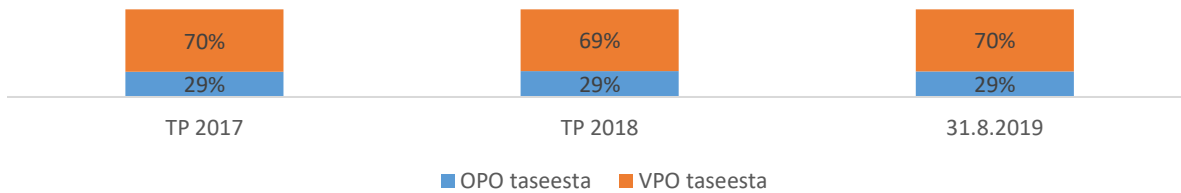
HUS

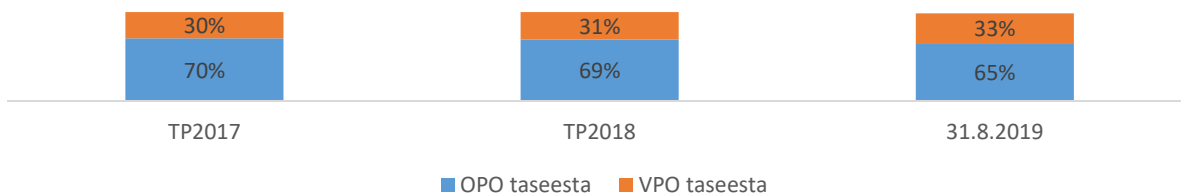
HSL

HSY

Metropolia

Helsingin ja Uudenmaan Sairaanhoidopiirin kuntayhtymä (HUS)

Helsingin kaupungin
omistusosuus

36,2 %

"Somaattisen palvelutuotannon kokonaistuottavuutta kuvaa DRG-pistekustannus –mittari ja tavoitteeksi on asetettu 1,5 %:n deflatoitu DRG-pistekustannuksen lasku. Tammi-elokuussa deflatoitu DRG-pistekustannus kasvoi 4,5 %. Tuottavuus on heikentynyt edellisestä vuodesta.

Vuoden 2019 investointiarvio 209 milj. euroa ei sisällä Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystoiminnan kanssa tehdyn sopimuksen mukaista laitekannan 6-8 milj. euron lunastuskorvausta. Vuoden 2019 talousarvion investointiosaan varaudutaan tarvittaessa esittämään vastaavaa lisäystä."

HUSin tehtävänä on tuottaa sen jäsenkuntien ja sairaanhoidopiirin järjestämisvastuuseen kuuluvia erikoissairaanhoidon ja kehitysvammahuollon palveluja sekä huolehtia yliopistolliselle sairaanhoidopiirille säädettyistä muista tehtävistä.

Avainlukuja (1 000 euroa)	2019 Ennuste	2018 Toteuma
Toimintatuotot	2 468 068	2 307 546
Toimintakulut	-2 382 222	-2 186 175
Toimintakate	85 846	121 371
Tilikauden yli-/alijäämä	-34 461	0
Toimintatuotot/toimintakulut (%)	103,6	105,6
Henkilöstökulut toimintatuotoista -%	53,8	53,5
Vuosikate/poistot (%)	67,5	100,0
Avainlukuja (1 000 euroa)	1-8/2019 Toteuma	2018 Toteuma
Investoinnit	-108 670	-177 241
Oma pääoma	370 419	391 253
Pitkäaikaiset velat	300 291	292 123
Taseen loppusumma	1 197 498	1 142 262
Kassavarat	41 338	53 386

Hallitus

Puheenjohtaja: Urho Ulla-Marja

Varapuheenjohtaja: Oksanen Jari

Jäsenet: Böhling Tom, Handolin Kirsti, Harjuhahto-Madetoja Katrina, Hosa Helka, Kajander Petri, Lehtimäki Harri, Letto Pirkko, Månsson Björn, Niemi Marika, Peura Sirpa, Piirtola Mikko, Reijula Kari, Taipale Ilkka, Vanhanen Reetta, Vuorjoki Anna

Varajäsenet: Aalto Terhi, Asko-Seljavaara Sirpa, Gustafsson Seija, Hämäläinen Esa, Johansson Sebastian, Kinosmaa Pentti, Levo Juha, Luhtanen Leena, Mauriala Vesa, Pöri Mikko, Rauhala Kirsi, Rehn-Kivi Veronica, Rokkanen Sakari, Slunga-Poutsalo Riikka, Tuure Tuomas, Vuorento Reijo, Vähäsarja Ossi

Toimitusjohtaja: Tuominen Juha

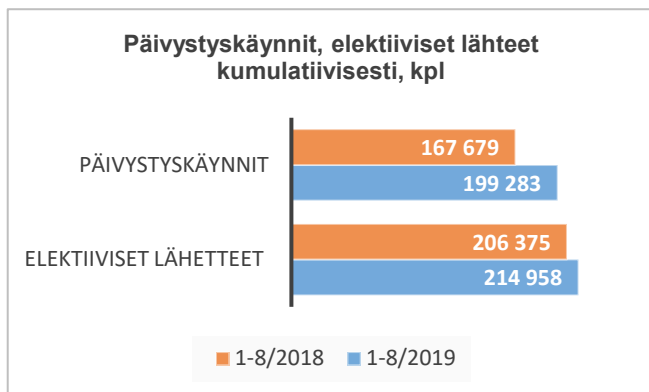
Toiminta ja merkittävimmät tapahtumat

Strategisista avainmittareista tavoite toteutui (alla olevassa taulukossa vihreällä värikoodilla) elokuussa 2019 HUS-tasolla 2/11 mittarin osalta. Mittareiden toteumakehityksessä ei ole tapahtunut merkittävää parannusta alkuvuoteen verrattuna.

Strategiset avainmittarit %	8/2019 Toteuma kumulatiivinen	8/2019 Tavoite
Alle 31 vuorokaudessa hoitoon päässeiden osuus	44,8	80,0
Potilaan läpimeno päivystyksessä, yleislääketiede	85,8	90,0
Potilaan läpimeno päivystyksessä, muut erikoisalajat	84,3	95,0
Asiakastytyväisyyystutkimus, hoitopaikan suositteleminen	85,7	97,0
30 vrk kuolleisuus (sairaalahoitoon päättymisestä)	1,4	1,1
Painehaavojen ilmaantuvuus hoidetuista potilaista (ei-tehot)	0,3	1,9
Haitan aiheuttaneiden kaatumisten lkm per 1 000 potilaspäivää	0,03	0,8
Somatiikan tuottavuus, DRG-pistekustannus	4,5	-1,5
Psykiatrian tuottavuus, eur / hoidettu potilas	2,0	-1,5
Avohoidon osuus kokonaistuotannosta (esh)	87,5	88,7
Vakinaisen henkilöstön kokonaislähtövuhtavuus	5,4	5,5-6,5

Tammi-elokuussa elektiivisten läheteiden määrä (214 958) kasvoi 4,2 % edellisestä vuodesta. Vuoden 2019 tammi-elokuussa oli yksi arkipäivä edellisvuoden vastaavaa ajanjaksoa vähemmän ja arkipäiväoikaistuna läheteiden määrä kasvoi 4,8 %.

Päivystyskäyntien määrä (199 283) kasvoi 18,8 % edelliseen vuoteen verrattuna. Päivystyskäyntien lukumäärän merkittävään kasvuun vaikuttaa Haartmanin ja Malmin päivystystoimintojen siirtyminen Helsingin kaupungilta HUSille vuoden 2019 alussa. Vertailukelpoinen päivystyskäyntien lukumäärä ilman em. kahden yksikön päivystyskäyntejä, laski edellisen vuoden toteumasta 2,0 %. Alkuvuonna 2018 päivystyskäyntien lukumäärä oli poikkeuksellisen suuri influenssaepidemiasta johtuen ja tästä johtuen viime vuoden vertailuarvo on poikkeuksellisen korkea.

Hoitoonpääsy lain edellyttämässä ajassa heikentyi vuoden 2018 elokuun lopun tilanteeseen verrattuna sekä vuodeosastolle että poliklinikalle jonottaneiden osalta. Elokuun lopussa vuodeosastohoitoon odottavien potilaiden kokonaismäärä (18 609) kasvoi 13,7 % edellisen vuoden vastaavasta ajankohdasta, ja yli 6 kk odottavien potilaiden lukumäärä (1 064) kasvoi, kun se edellisen vuoden vastaavana ajankohtana oli 627 potilasta (+ 69,7 %). Erikoisaloista eniten yli 6 kk odottajia oli kirurgiaan (523 potilasta) ja silmätäudeille (416 potilasta). Em. kahdella erikoisalalla on ollut ongelmia hoitoonpääsystä myös koko viime vuoden.

Kiireettömään polikliiniseen tutkimukseen ja hoitoon odottavien potilaiden kokonaismäärä (32 124) oli 19,1 % suurempi, kuin viime vuoden vastaavana ajankohtana, ja yli 3 kk odottavien potilaiden lukumäärä kasvoi ja oli 5 455 potilasta, kun se edellisen vuoden vastaavana ajankohtana oli 3 294 potilasta (+ 65,6 %). Elokuun aikana kuitenkin sekä osastojonossa että poliklinikajonossa olevien potilaiden kokonaislukumäärä laski heinäkuun lopun tilanteesta.

Henkilötyön tuottavuus laski tammi-elokuussa 1,1 % (tavoite 1,5 % parannus). Somaattisen palvelutuotannon kokonaistuottavuutta kuvaa DRG-pistekustannus-mittari ja tavoitteeksi on asetettu 1,5 %:n deflatoitu DRG-pistekustannuksen lasku. Tammi-elokuussa deflatoitu DRG-pistekustannus

kasvoi 4,5 %. DRG-pisteitä kertyi tammi-elokuussa 6,3 % enemmän kuin edellisenä vuotena. Tuottavuus on heikentynyt, koska kustannukset kasvoivat (+12,6 %) DRG-pisteitä enemmän.

Tuloskehitys ja investoinnit

Jäsenkuntien maksuosuudet milj. eur	2019 Ennuste	2019 Talousarvio	2018 Tilinpäätös
Espoo	274	261	258
Helsinki	662	634	559
Vantaa	245	232	227
Kaikki jäsenkunnat yhteensä	1 763	1 682	1 584

Kumulatiivisesti jäsenkuntien maksuosuuslaskutus (ml. ostopalvelut) ylitti talousarvion 52,6 milj. euroa (4,7 %). Toteumassa on kuitenkin suuria kuntakohtaisia eroja, kuten aikaisempinakin vuosina. Tammi-elokuussa 17 jäsenkunnan toteutunut laskutus ylitti kuukausikohdennetun talousarvion ja 7 kunnan laskutus vastaavasti alitti talousarvion. Talousarvioon verrattuna jäsenkuntien palveluiden käytön määrän muutoksen vaikutus laskutuksen talousarvioylitykseen oli + 3,1 % (määräero) ja käytettyjen palveluiden sisällöllisessä kohdentumisessa tapahtuneen muutoksen ja keskihinnan muutoksen vaikutus oli 1,3 % (valikoima- ja hintaero). Talousarvioylityksestä 0,3 %-yksikköä aiheutui ostopalveluista. Määrä- ja valikoima/hintaero lasketaan ainoastaan HUSin omana toimintana toteutuneesta tuotannosta. Jäsenkuntien maksuosuuslaskutus kasvoi edellisen vuoden tammi-elokuun toteumasta 8,9 % (95,2 milj. euroa). Verrattuna edelliseen vuoteen jäsenkuntien palveluiden määrällisen kysynnän vaikutus laskutuksen kasvuun oli + 2,4 %, ja valikoima-/hintaeron vaikutus oli + 3,3 %. Vuonna 2018 kesäkuussa jäsenkunnille palautettiin alkuvuoden perusteella ennustettua tilikauden ylijäämää 32,5 milj. euroa, mikä selittää vuosikasvusta 3,2 %-yksikköä.

Tammi-elokuussa sairaanhoidollisen palvelutuotannon muiden kuin jäsenkuntamaksajien laskutus oli 132,0 milj. euroa ja se ylitti talousarvion 5,8 milj. eurolla (4,6 %). Edelliseen vuoteen verrattuna kasvua oli 5,2 milj. euroa (4,1 %). Positiivinen budjettiylitys kasvoi elokuussa 1,0 milj. euroa. Muiden sairaanhoidopiirien laskutus alitti talousarvion 1,8 milj. euroa (3,2 %), kun taas ERVA -alueen laskutus ylitti talousarvion 6,7 milj. euroa (15,1 %). Muiden maksajien talousarvion toteutumisessa on jatkuvaa epävarmuutta, koska vaativien erityistason hoitojen laskutuksen suuruus yhteensä ja erityisesti kohdentuminen eri maksajille vaihtelee kuukausittain ja vuosittain.

Sitovat nettokulut ylittivät elokuussa talousarvion 4,9 % (6,9 milj. euroa) ja kasvoivat edelliseen vuoteen verrattuna 14,4 % (18,7 milj. euroa) ilman Töölön myyntivoittoa 08/2018.

Tammi-elokuussa sitovat nettokulut ylittivät talousarvion 5,7 % (63,9 milj. euroa) ja kasvoivat edelliseen vuoteen verrattuna 13,7 % (142,5 milj. euroa) ilman Töölön myyntivoittoa 08/2018. Toteutunut kumulatiivinen talousarvioylitys johtuu osittain volyymin kasvusta aiheutuneesta toimintakuluylytyksestä ja sen synnyttämästä potilashoidon määrään sidottujen muuttuvien kulujen kasvusta (mm. hoitotarvikkeet, lääkkeet ja sairaanhoidollisten palvelujen ostot). Toimintakulut ylittivät talousarvion 5,0 % eli 74,4 milj. euroa ja vastaavasti toimintavolyymi ylitti 2,6 % talousarvion. Kun huomioidaan jäsenkunnilta HUSille siirtyneiden uusien toimintojen kulut ja Apotin käyttöönotosta aiheutuvat kertaluonteiset kustannukset, oli toimintakulujen vertailukelpoinen kasvu tammi-elokuussa viime vuoteen verrattuna 7,0 %. Ilman kilpailukykykysymyksen positiivista vaikutusta sivukuluihin vertailukelpoinen toimintakulujen kasvu olisi ollut 7,5 %. Toimintakulujen kokonaiskasvu viime vuodesta sisältäen HUSille siirtyneet uudet toiminnot oli 11,9 %. Sitovien nettokulujen vertailukelpoinen kasvu edellisestä vuodesta oli 7,1 %, kun Töölön kiinteistön myyntivoiton edellisen vuoden sitovia nettokuluja alentava vaikutus eliminoidaan.

Kululajikohtaisesti tarkasteltuna tammi-elokuussa henkilökölkulut ylittivät talousarvion 1,2 %. Palvelujen ostot ylittivät talousarvion 36,1 milj. euroa (13,8 %) ja tarvikekulut ylittivät talousarvion 26,6 milj. euroa (9,0 %). Kokonaistasolla tulosalueiden laatiman 2019 talousarvion kululajikohdennus aineiden ja tarvikkeiden sekä palveluiden ostojen osalta on liian alhainen ja vastaavasti muiden kululajien talousarvio suhteessa liian korkea. Poistot ja arvonalentumiset alittivat talousarvion 0,7 milj. eurolla (-0,9 %).

Tilikauden tulos oli 20,8 milj. euroa alijäämäinen (TA -9,6 milj. euroa).

HUSissa on käynnistetty 26.8.2019 a henkilöstömenoja koskevat tehostamis- ja säästötoimenpiteet sekä muut sovitut lyhyen aikavälin sopeuttamistoimenpiteet. Lisäksi valmistellaan HUS-tasoista tuottavuusohjelmaa.

Vuosienuste

Vuosienuste päivitettiin tulosalueittain 2019 raportointiaika- taulun mukaisesti syys-lokakuun vaihteessa tammi-elokuun toteumaan perustuen. Vuoden viimeinen ennustepäivitys tehdään loka-marraskuun vaihteessa. Vuosienusteeseen sisältyy riskeinä potilasvakuutuksen muutoksen vaikutukset. Ennusteen laadintahetken mennessä ei saatu tarkkaa tietoa muutoksen vaikutuksesta vuoden 2019 potilasvakuutusmaksuihin. Lisäksi Apotin helmikuun käyttöönoton ja siihen liittyvien koulutusten vaikutukset sekä panostukset vuoden vaihteen järjestelmämuutoksiin (asiakas- ja organisaatiolaskutusjärjestelmä, tietoaallas ja -varasto, kirjanpito-, taloussuunnittelu- ja konsernilaskentajärjestelmien vaihto pilviversioihin) vaativat paljon resursseja loppuvuoden aika-

na. Niiden vaikutusten arviointi on haastavaa. Palvelutuotannon volyymin arviointi on osoittautunut haastavaksi mm. synnytysten ja syöpätautien osalta. Tuotot ja käyntimäärät ovat jääneet merkittävästi ennakoitua alhaisemmaksi.

Lähteiden kasvun johdosta toimintavolyymin (laskutusosuudella painotettu volyyminmuutos) vuosienuste ylittää 3,5 % talousarvion ja viime vuoden toteuman 5,0 %. Vuoden 2019 ennusteessa on otettu huomioon syksyn tuottavuus- ja säästötoimenpiteet. Tästä huolimatta vuosienusteessa tilikauden tuloksen ennakoidaan päätyvän 34,5 milj. euroa alijäämäiseksi.

Investoinnit (1 000 euroa)	2019 Talous- arvio	1-8/2019 Toteuma	1-8/2019 Talous- arvio	1-8/2019 Poik- keama
Rakennukset	134 400	78 876	76 000	2 876
Laitteet	42 450	14 546	13 000	1 546
Tieto- järjestelmät	28 000	12 015	13 550	-1 535
Osakkeet ja osuudet	4 150	3 252	4 150	-898
Yhteensä	209 000	108 690	106 700	1 990

Elokuun lopun käyttöomaisuuskirjanpidon ja hankekohtaisen seurannan perusteella arvioidaan, että toimintavuoden investoinnit kokonaisuutena toteutuvat valtuuston kesäkuussa 2019 hyväksymän enimmäisraamin mukaisesti. Hanketasolle ennakoidaan kuitenkin suuria eroja. Osa hankkeista edellyttää vuonna 2019 budjetoitua suurempaa rahoitusta ja osa jää selvästi alle talousarviovarauksen. Aikaisempaa tiiviimpää rakennushankkeiden projektitason kustannusten arviointia jatketaan yhdessä HUS Tilakeskuksen ja HUS-Kiinteistö Oy:n kanssa.

Arvio vuoden 2019 yhteensä 209 milj. euron investoinneista ei sisällä Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystieteiden kanssa tehdyn, diagnostiikkapalveluja koskevan sopimuksen mukaista laitekannan lunastuskorvausta. Alustava tieto laitteista maksettavasta korvauksesta on 6–8 milj. euroa. Mikäli kullerä kirjataan vuoden 2019 investointimenoksi, talousarvion investointiosaan varaudutaan esittämään vastaavaa lisäystä.

Toiminnan riskit ja tulevaisuuden näkymät

Varautumisen ja riskienhallinnan menetelmin pyritään ennaltaehkäisemään vaara- ja kriisitilanteiden syntyminen, minimoimaan vahinkoja ja huolehtimaan toiminnan jatkumisesta sekä tarvittavista suojaustoimista. Tarkoitus on turvata toiminnalliset perusedellytykset, jotta HUS voi toimia tehokkaasti ja tuottavasti sekä antaa laadukasta, turvallista ja vaikuttavaa hoitoa potilaille perustehtävänsä ja tavoitteidensa mukaisesti. Varautuminen ja riskienhallinta on yhtymätasolla määritelty HUSin toimintaohjeissa.

Strategisten tavoitteiden saavuttamista ja strategisen riskienhallinnan tilaa seurataan yhtymätasolla, tulosyksiköissä ja tulosalueilla osana toiminnan ja talouden seurantaa. Varautumisesta ja riskienhallinnasta raportoidaan tilinpäätöksessä sekä osavuosisikatsausten yhteydessä. Potilasturvallisuudesta ja sairaanhoidollisten prosessien riskitilanteista annetaan raportit potilasturvallisuussuunnitelmassa ja -katsauksissa, joten näitä tietoja ei sisällytetä varautumisen ja riskienhallinnan osavuosisikatsauksiin.

Ulkoiset toimintaympäristön haasteet

Ulkoinen toimintaympäristö vaikuttaa HUSin toimintaedellytyksiin ja toimintaprosesseihin. Toimintaympäristöstä nousevat haasteet ja riskit liittyvät yleisen taloustilanteen kehitykseen, valmisteilla olevaan lainsäädäntöön, poliittiseen päätöksentekoon, kilpailuun sekä terveydenhuollon toimialasta johtuviin tai siihen vaikuttaviin tekijöihin. Myös kansainvälisellä kehityksellä voi olla vaikeasti ennakoitavia vaikutuksia. Ison-Britannian EUsta eroaminen voi vaikuttaa HUSin toimintaan useammalla ja odottamattomallakin tavalla. Esimerkiksi lääkintälaitteiden tai lääkkeiden huoltovarmuuteen tällä voi olla merkittäviä vaikutuksia.

Valtioneuvosto on asetuksella 1554/2018 päättänyt asettaa Poikkeusolojen sosiaali- ja terveydenhuollon neuvottelukunnan (PONK) kehittämään toimialan varautumista ja identifioidaan mahdollisia lainsäädäntötarpeita. Neuvottelukunnan puheenjohtajana toimii sosiaali- ja terveysministeriön kansliapäällikkö ja sen toimikausi on 31.5.2021 asti.

HUSin valmiusyksikkö ja riskienhallinta ovat käynnistäneet alueellisen valmiussuunnittelun yhdessä erityisvastuualueen sairaanhoitopiirien, alueellisen perusterveydenhuollon sekä sosiaali- ja kriisitoiminnan yksiköiden kanssa.

Potilasvakuutuksen kokonaisuudistus tulee voimaan vuoden 2021 alussa. Potilasvahinkolaki korvataan potilasvakuutuslailla. Uutena säädettiin myös laki potilasvakuutuskeskuksesta ja laki liikenne- ja potilasvahinkolautakunnasta. HUSilla on ollut suora potilasvakuutussopimus vakuutusyhtiön kanssa jo vuodesta 2012, joten uudistus ei edellytä HUSilta välittömiä toimenpiteitä. HUS tulee selvittämään omalta kannaltaan parhaat vaihtoehdot potilasvakuutuksen järjestämiseksi lähivuosina.

Maine- ja imago-riskit

Ylen MOT-ohjelmassa 9.9.2019 käsiteltiin Uuden lastensairaalan kiinteistöön ja henkilöstöön liittyviä asioita. Ohjelmassa käsiteltiin muun muassa sairaalan yhden osaston henkilökunnan sairaalan johdolle ja aluehallintovirastolle (AVI) lähettämää anonyymiä kirjettä. HUSin johtajaylilääkärin johdolla tehdään Uudesta lastensairaalaasta kattava arvio, jossa kuullaan myös henkilöstöä.

Selvityksellä varmistetaan, että kaikki huolet ja mahdolliset epäkohdat tulevat käsiteltyä. Selvityksen väliraportti laaditaan lokakuun alkuun mennessä.

Liiketoiminnan riskit

HUSin hankintojen kilpailutuksissa on ilmennyt epäkohtia, jotka vaativat merkittävää toimintatapojen muutosta. Hankintamenettelyjen uudistaminen on käynnistetty alkuvuonna ja puutteelliset hankinnat kilpailutetaan nopeutetulla aikataululla. Myös Kilpailu- ja kuluttajavirasto (KKV) käynnisti kesäkuussa selvityksen, joka koskee Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin hankintojen kilpailutuksia. HUS toimii KKV:n kanssa avoimessa yhteistyössä ja on tehnyt hankinnoista oman sisäisen selvityksen.

Tietojärjestelmät, tietoturvasuus ja tietosuojat

HUSin tietoteknistä ympäristöä on valvottu ja havaintojen perusteella on tehty sekä korjaavia toimenpiteitä tietoturvariskitaso pienentämiseksi, että tietoturvatapahtumien käsittelemiseksi.

Tietotekniikkaan liittyviä Haipro-ilmoituksia on toukokuussa kirjattu 110 kappaletta. Niistä merkitykseltään merkittäviä oli 16, kohtalaisia oli 36 ja vähäisiä 58. Ilmoituksista 59 kpl kohdistui Apotti-järjestelmään. Apotin käyttöönotto on jonkin verran aiheuttanut tuotannon heikkenemistä Peijaksessa. Apotin laajemmassa käyttöönotossa (Meilahti, Töölö, Jorvi) on varauduttava mahdollisiin vaikutuksiin tuotantotoiminnassa.

Raportointikaudella HUSiin perustettiin tietosuojatyöryhmä, jonka tehtävänä on mm. laatia HUSin tietosuojan omavalvontasuunnitelma sekä toimintasuunnitelma tietosuojan edistämiseksi. Tietosuojaryhmän tehtävä on myös valmistella HUS-tasoisia linjauksia lainsäädännön tulkintaa ja sisäistä ohjeistusta vaativissa asioissa.

Kiinteistöjen ja tilojen turvallisuusriskit

Rakennushankkeiden ympäröiville tiloille ja toiminnoille aiheuttamat riskit ovat olleet tarkastelujaksolla erityisen huomion kohteena. Puutteita on havaittu mm. käytössä olevien poistumisreittien esteettömyydessä, työmaiden rajaamisessa asiattoman kulkemisen estämiseksi sekä työmaatilojen ja toiminnassa olevien tilojen välisessä palo-osastoinnissa. Rakennushankkeiden riskienhallintamenettelyjä kehitetään parhaillaan vastaamaan JCI-akkreditoinnin asettamia vaatimuksia.

Käynnissä oleva henkilöturvajärjestelmän kilpailutus koskee erityisesti Meilahden alueen isoja uudisrakennushankkeita ja alueen vanhojen järjestelmien korvaamista tulevien vuosien aikana.

Käynnissä olevassa lukitusjärjestelmien saneeraus hankkeessa parannetaan 2019-2023 lukitusten tasoa ja uusitaan vanhentuneita avainjärjestelmiä HUSin eri kiinteistöissä.

Tulevaisuuden näkymät

HUSin hankintatoimi keskitettiin HUS Logistiikkaan 1.7.2019 alkaen. Talous- ja henkilöstöhallinnon uudelleen organisointi toteutetaan yhden johdon alaisuuteen 1.1.2020 alkaen. HUSin kuvantamis- ja laboratoripalvelut yhdistyivät 1.7.2019 alkaen HUS diagnostiset palvelut -tulosalueeksi. HUSille siirtyy 31.12.2019 alkaen Eksoten kuvantamis- ja laboratoripalvelut. Lisäksi HUS valmistelee Hyksin kliniset palvelut Oy:n osakkeiden ostoa tullakseen sen ainoaksi omistajaksi.

HUSissa on valmisteilla strategian päivitys ja se valmistuu loppusyksystä. HUSissa on lisäksi käynnistetty tuottavuusohjelman laadinta heikentyneen taloustilanteen vuoksi, ensimmäiset toimenpiteet on toteutettu.

HUSissa odotellaan valtion linjauksia sote-valmistelun jatkamisesta ja tietoa mahdollisesta pääkaupunkiseudun erillisratkaisusta.

Helsingin seudun liikenne –kuntayhtymä (HSL)

Helsingin kaupungin omistusosuus

52 %

"HSL on tunnistanut uudeksi riskiksi sähköbussi-järjestelmän laajentamisen nykyisestä tasosta. Sähköbussien käyttöönottoon liittyy riskejä mm. bussien saatavuuden, kustannusten ja infran rakentamisen osalta. Riskiksi on tunnistettu myös Liikenne- ja viestintäministerin päätös kesällä 2019 keskeyttää Etelä-Suomen taajamajunaliikenteen kilpailutuksen valmistelu. HSL:n lähijunaliikenteen kilpailutus on parhaillaan käynnissä, mutta toimintaympäristö on päätöksen johdosta muuttunut merkittävästi. Kilpailutetun liikenteen on tarkoitus alkaa kesällä 2021."

HSL:n tehtävänä on suunnitella ja järjestää toimialueensa joukkoliikennekokonaisuus ja edistää sen toimintaedellytyksiä, vastata Helsingin seudun liikennejärjestelmäsuunnitelman laatimisesta, vastata toimialueensa joukkoliikenteen markkinoinnista ja matkustajainformaatiosta, hyväksyä toimialueellaan noudatettava joukkoliikenteen taksa- ja lippujärjestelmä sekä liikenteen taksat, vastata matkalippujen tarkastuksesta, päättää ja hankkia toimialueensa bussi-, raitiovaunu-, metro-, lautta- ja lähijunaliikennepalvelut sekä huolehtia muista viranomaiselle säädettyistä tehtävistä.

Avainlukuja (1 000 euroa)	2019 Ennuste	2018 Toteuma
Toimintatuotot	750 493	728 017
Toimintakulut	-735 986	-708 354
Toimintakate	14 508	19 663
Tilikauden yli-/alijäämä	-4 013	1 882
Toimintatuotot/toimintakulut (%)	102,0	102,8
Henkilöstökulut toimintatuotoista -%	3,1	3,0
Vuosikate/poistot (%)	78,4	110,6
Avainlukuja (1 000 euroa)	1– 8/2019 Toteuma	2018 Toteuma
Investoinnit	-7 100	-14 838
Oma pääoma	84 687	83 325
Pitkäaikaiset velat	304 415	292 123
Taseen loppusumma	195 733	191 202
Kassavarat	79 221	81 610

Hallitus

Puheenjohtaja: Rautava Risto

Varapuheenjohtaja: Hertell Sirpa

Jäsenet: Aarnio Antti, Alametsä Alviina, Erämaja Elias, Haglund Iida, Kantola Tarja, Kauppinen Sirpa, Mithiku Hanna, Pasterstein Dennis, Rehnström Kristian, Rokkanen Sakari, Sinisalo Pekka, Ylikahri Ville

Varajäsenet: Ahsanullah Tarik, Hyrkkö Saara, Hämäläinen Sanna, Isola Samuli, Jokinen Sini, Kälviä Kari, Lindroos Kicka, Liukkonen Pasi, Merjola-Repo Nina, Ollila Riitta, Palomäki Ulla, Rantanen Tuomas, Tuhkanen Sanna, Tuominen Aino,

Toimitusjohtaja: Rihtniemi Suvu

HSL:n joukkoliikenteessä oli tammi–heinäkuussa 2,3 % edellisvuotta enemmän matkustajia. Talousarviossa lippu-aloarvio laadittiin keskimäärin 1,5 % matkustajamäärän kasvunusteella. Koko vuoden ennuste on laadittu keskimäärin 2,5 % matkustajamäärän kasvulla.

Matkustajamäärät (miljoona nousijaa)	1–7/2019	1–7/2018	Muutos-%
Metro	51,9	49,7	4,4
Raitiovaunu	32,2	34,7	-7,3
Suomenlinnan lautta	1,3	1,3	-0,7
Bussi yhteensä	99,2	94,6	4,9
Helsinki sisäinen	44,3	44,2	0,3
Espoo + Kauniainen sisäinen	15,2	14,6	3,7
Vantaa sisäinen	7,0	6,7	4,9
Kerava sisäinen	0,2	0,1	4,0
Kirkkonummi sisäinen	0,2	0,2	4,8
Sipoon ja Keravan sisäinen	0,3	0,2	9,4
Seutuliikenne	31,3	27,9	11,9
U-liikenne	0,9	0,7	28,4
HSL-alue yhteensä ilman lähijunia	184,7	180,4	2,3

Raide-Jokerin rakentaminen alkoi kesäkuun alussa useassa kohteessa sekä Helsingissä, että Espoossa.

Tuloskehitys ja investoinnit

HSL:n osavuositarkastuksen perusteella toimintatuottoja arvioidaan kertyvän vuonna 2019 yhteensä 750,5 milj. euroa, 12,9 milj. euroa yli talousarvion. Toimintatuottoihin sisältyviä lipputulota arvioidaan kertyvän 386,7 milj. euroa eli 13,9 milj. euroa (3,7 %) talousarviossa ennakoitua enemmän. Lipputulosten kehityksen ennustaminen on edelleen tässä vaiheessa vielä haastavaa, kun vyöhykehinnoittelun vaikutuksista tulokertymään ei ole vielä riittävästi kokemusta.

Kuntaosuuksia arvioidaan laskutettavan talousarvion mukaisesti 348,1 milj. euroa (46,8 % toimintatuotoista).

Muut toimintatulot, yhteensä 15,7 milj. euroa, koostuvat pääosin valtion tuista, tarkastusmaksutuloista, liikennöitsijöiltä laskutettavista matkakorttilaitteiden, taukotilojen ja sähköbussien vuokrista sekä asiakkailta matkakorteista perittävistä korttimaksuista. Vuokratuottoja arvioidaan kertyvän talousarvion mukaisesti 2,6 milj. euroa.

Toimintamenojen arvioidaan jäävän 736,0 milj. euroon vuonna 2019 ja alittavan talousarvion 18,5 milj. eurolla (-2,5 %). Joukkoliikenteen operointikustannuksissa syntyy säästöjä arviolta 18,6 milj. euroa (-3,5 %).

Suunnitelmapoistojen arvioidaan olevan yhteensä 18,6 milj. euroa ja toteutuvan suunnilleen talousarvion mukaisena.

Edellä mainituista syistä johtuen tilikauden 2019 tuloksen arvioidaan olevan 4,0 milj. euroa alijäämäinen, kun talousarviossa oli varauduttu 35,8 milj. euron alijäämään.

HSL:n vuoden 2019 investointien arvioidaan olevan 11,8 milj. euroa, mikä on 1,9 milj. euroa vähemmän kuin talousarviossa.

Ympäristöasioiden hallinta

Lähipäästöjen typen oksidien sekä pienhiukkasten osalta tavoitteet vuodelle 2019 tultaneen saavuttamaan dieselkalluston uusiutumisen ansiosta. CO2 tason alentaminen pelkääntään ympäristöbonuksen kautta hankittavilla biopoltoaineilla ei aivan tuota asetettuja tavoitteita. Syysliikenteeseen saapuvat 33 sähköbussia tulevat hieman parantamaan CO2 tulosta.

Toiminnan riskit ja tulevaisuuden näkymät

Suuret liikennemuutokset sisältävät aina sekä taloudellisia että asiakastytyvyyteen ja HSL:n maineeseen liittyviä riskejä. Kevään 2019 asiakastytyvyyttä pysyi samalla tasolla kuin syksyllä 2018, mutta metron osalta tyytyväisyys on hieman noussut syksystä 2018.

Vyöhykeuudistus huhtikuun 2019 lopulla muutti matkalippujen hinnoittelua olennaisesti. Vyöhykeuudistuksen vaikutuksia asiakastytyvyyteen ja matkustustytyvyyteen seurataan erilaisin tutkimuksin. Liikkumistutkimus 2019 on alkanut ja tuloksia saadaan maaliskuussa 2020, jolloin pystytään myös arvioimaan vyöhykeuudistuksen myötä tulleita liikkumisen muutoksia. Lippujen hintajoustutkimus on suunnitelmassa käynnissä loppuvuodesta 2019.

HSL on tunnistanut uudeksi riskiksi sähköbussijärjestelmän laajentamisen nykyisestä tasosta. Sähköbussien käyttöönottoon liittyy riskejä mm. bussien saatavuuden, kustannusten ja infran rakentamisen osalta. Riskiksi on tunnistettu myös Liikenne- ja viestintäministerin päätös kesällä 2019 keskeyttää Etelä-Suomen taajamajunaliikenteen kilpailutuksen valmistelu. HSL:n lähijunaliikenteen kilpailutus on parhaillaan käynnissä, mutta toimintaympäristö on päätöksen johdosta muuttunut merkittävästi. Kilpailutetun liikenteen on tarkoitus alkaa kesällä 2021.

Tietoturvan ja tietosuojan osalta merkittävimpiä riskejä ovat henkilö- tai muihin merkittäviin HSL:n tietovarastoihin kohdistuvat tietomurrot tai tietojen eheyteen vaikuttavat häiriöt. Raportointijaksolla myyntikanavissa ilmenneet häiriöt on tunnistettu taloudelliseksi riskiksi ja maineriskinä. HSL-sovelluksessa oli useampia häiriötilanteita kesäkaudella ja muissa myyntikanavissa ilmeni myös joitakin lyhytaikaisia häiriötilanteita. Toimenpiteet häiriöiden estämiseksi on käynnistetty. Muita merkittäviä toimintaan tai sen jatkuvuutta uhkaavia riskejä ei tarkastelujaksolla havaittu.

Maksaminen elää tällä hetkellä isojen muutosten aikaa. Eurooppalainen uusi maksupalveludirektiivi (PSD2) tuli voimaan 14.9.2019. Laki vaikuttaa etenkin mobiilissa ja verkossa tehtäviin maksuihin. Lähimaksu kasvattaa suosiotaan maksutapana ja myös liikennevälineisiin on tulossa mahdollisuus maksaa matka lähimaksukortilla. Tällä hetkellä selvitetään lukijalaitteiden hankintaan liittyviä vaatimuksia ja tämä voi vaikuttaa myös lähimaksamisen aikatauluun.

HSL:n digitaalisia palveluita kehitetään vahvasti vuosina 2019-21. HSL-sovelluksen lippu-, reittiopas- ja viestintäominaisuuksia kehitetään vastaamaan yhä paremmin asiakkaiden yksilöllisiin liikkumisen tarpeisiin.

Keski-Pasilan mittava uudistaminen etenee Pasilan aseman ja alueen liikennejärjestelyjen muutoksilla. Pasilan joukkoliikenneterminaalin valmistuminen muuttaa liikennejärjestelyitä erityisesti raitoliikenteessä.

Nykyinen MAL-sopimuskausi päättyy vuoden 2019 lopussa. Uusi MAL 2019 -suunnitelma on hyväksytty tänä keväänä Helsingin seudun päätöksenteossa. Sen pohjalta valmistellaan uutta Helsingin seudun kuntien ja valtion välistä MAL-sopimusta kaudelle 2020-2023.

HSY Helsingin seudun ympäristöpalvelut -kuntayhtymä

Helsingin kaupungin
omistusosuus

57,6 %

"HSY:n raportointikauden tulos oli 22,3 milj. euroa ylijäämäinen. Vuosiennusteessa tulos on 20,4 milj. euroa ylijäämäinen ja 3,7 milj. euroa talousarviota parempi. Vesihuollon investointiennuste koko vuodelle 2019 on 224,8 milj. euroa, joka on 6,1 miljoonaa euroa talousarviota suurempi."

HSY:n tehtävänä on hoitaa jäsenkuntiansa jätelain mukainen jätehuolto ja siihen liittyvä toiminta, toimia vesihuoltolaissa tarkoitettuna vesihuoltolaitoksena, joka huolehtii vesihuollosta toiminta-alueellaan, huolehtia jäsenkuntiansa ilmansuojelun seuranta-, tutkimus- ja suunnittelu- sekä koulutus- ja valistustehtävistä sekä hoitaa jäsenkuntien sille antamat muut kuntayhtymän toimintaan liittyvät yhteiset tehtävät.

Avainlukuja (1 000 euroa) HSY yhteensä	2019 Ennuste	2018 Toteuma
Toimintatuotot	369 145	368 736
Toimintakulut	-179 094	-172 321
Toimintakate	192 251	198 419
Tilikauden yli-/alijäämä	20 427	32 146
Toimintatuotot/toimintakulut (%)	206,1	214,0
Henkilöstökulut toimintatuotoista -%	12,3	11,7
Vuosikate/poistot (%)	120,2	133,3
Avainlukuja (1 000 euroa) HSY yhteensä	1– 8/2019 Toteuma	2018 Toteuma
Investoinnit	-136 456	-177 565
Oma pääoma	701 462	679 111
Pitkäaikaiset velat	1 559 537	1 484 537
Taseen loppusumma	2 433 973	2 342 076
Kassavarat	2 572	6 450

Hallitus

Puheenjohtaja: Nygård Mia

Varapuheenjohtaja: Stranius Leo

Jäsenet: Korpela Minna, Krabbe Johanna, Kuusela Minna, Kuusisto Kari, Louhelainen Kirsi, Niiranen Matti, Parviainen Tarmo, Pasanen Amanda, Portin Anders, Saarikangas Markku, Tyystjärvi Kati, Vuorela Antti

Varajäsenet: Ahola Marja, Airaksinen Jussi, Annala Antti, Ihalainen Samu, Jungner-Nordgren Anna, Kantola Anna-Mari, Kerola Hannele, Knaapi Emilia, Lahti Timo, Miettinen Taisto, Ohela Mikko, Suihkonen Tuomas, Tuominen Aino, Weckman Markku

Toimitusjohtaja: Inkinen Raimo

Toiminta ja merkittävimmät tapahtumat

Talousvettä pumpattiin HSY:n raportointikaudella tammi- elokuussa 65,5 miljoonaa m³. Koko vuoden vedenpumpauksen ennustetaan toteutuvan 97,0 milj. m³ (talousarvio 93,9 milj. m³) ja 3,3 % talousarviota suurempana. Vesihuollon laskutusvolyymi oli syyskuun lopussa 3 % edellä edellistä vuotta. Kasvu johtui pääkaupunkiseudun väestömäärän kasvusta sekä kuivan kesän aiheuttamasta lisääntyneestä vedenkulutuksesta. Lisäksi vesimittareiden lukemapyyntöjä aikaistettiin valmistauduttaessa uuden laskutusjärjestelmän käyttöönottoon. Laskutettavan volyymin ennustetaan vuoden lopussa olevan 74,9 m³ ja 0,9 % suurempi kuin talousarvio. Jätevesien käsittelyn ennustetaan toteutuvan 135,5 milj m³ suuruisena ja 3,1 % talousarviota pienempänä.

Raportointikaudella HSY:n asiakaskiinteistöillä tehtiin 5,9 milj. astiathyjennystä ja kuljetettiin 249 583 tonnia jätteitä. Vuosiennusteen mukaan astiathyjennyksiä tehdään 8,8 milj. kappaletta (6,2 % talousarvion verrattuna, -0,7 % vuoden 2018 tyhjennysmäärään verrattuna). Tyhjennysten määrän poikkeama talousarviosta johtui muun muassa muovipakkausten erilliskeräyksen talousarviossa arvioitua suuremmasta vaikutuksesta tyhjennysmääriin. Viime vuoden vastaavaan aikaväliin verrattuna muovin tyhjennysmäärät kasvoivat huomattavasti ja sekajätteen tyhjennysmäärät laskivat.

Vantaan energian jätevoimalaan toimitettiin energiahyödynnettävää jätettä yhteensä 156 179 tonnia.

Vuosiennusteen mukaan voimalaan toimitetaan yhteensä 235 170 tonnia jätteitä ja 1,6 % talousarviota vähemmän.

Ämmässuon jätteenkäsittelykeskuksessa vastaanotettiin jätteitä yhteensä 196 776 tonnia. Vuosiennusteen mukaan käsiteltävä jätemäärä on yhteensä 308 633 tonnia ja 6 % talousarviota enemmän. Ylitys syntyy pääosin hyötyjätteissä, muun muassa biojätteessä.

Sortti-asemilla kävi 338 660 asiakasta, mikä oli 7,4 % edellisvuoden vastaavaa ajanjaksoa enemmän. Vuositasolla asiakasmäärän ennustetaan olevan 495 000 asiakasta eli 6,2% talousarviota enemmän.

Pääkaupunkiseudun ilmanlaatua mitattiin seitsemällä pysyvällä ja neljällä siirrettävällä mittausasemalla, joilla seurataan tärkeimpien kaupunki-ilman epäpuhtauksien pitoisuuksia. Ilmanlaatu tiedot esitetään reaaliaikaisesti HSY:n verkkosivuilla ja ilmanlaatuportaalissa.

Tuloskehitys ja investoinnit

HSY:llä kertyi toimintatuottoja tammi-elokuussa 244,7 milj. euroa. Vuosiennusteen mukaan tuottoja kertyy 369,2 milj. euroa, joka on 4,1 milj. talousarviota enemmän.

Vesihuollon toimintatuotot tammi-elokuussa olivat 1,7 milj. talousarviota suuremmat. Vesihuollon käyttö- ja perusmaksuihin ennustetaan talousarvioon verrattuna 2,5 milj. euron kasvua. Vesihuollon liittymismaksujen vuosiennustetta laskettiin 0,2 milj. euroa. Edellisenä vuonna muutamat isot kohteet toivat lähes 3 milj. euron poikkeuksellisen liittymismaksulaskutuksen. Nyt vastaavia kohteita ei ole tiedossa. Verkon liitostöiden laskutus viivästyy uuteen laskutusjärjestelmään siirtymisen johdosta. Tämä ja rakentamisen hidastuminen vaikuttaa ennusteen laskuun noin 0,5 milj. euroa. Vakuutusmaksutuottojen vuosiennustetta laskettiin 0,3 milj. euroa. Muutamat suuret putkirikot (Vuosaari, Harjutori, Hämeentie) ovat aiheuttaneet merkittäviä kustannuksia, mutta niitä vastaavat korvaukset eivät tule maksuun vielä kuluvana vuonna. Vesihuollon toimintatuottojen ennuste vuodelle 2019 on 267,2 milj. euroa, joka on 1,6 milj. euroa talousarviota suurempi.

Jätehuollon toimintatuottojen toteutuma oli 1 milj. euroa yli raportointikauden talousarvion ollen 65,3 milj. euroa. Toimintatuottojen arvioidaan nousevan 2,4 milj. euroa verrattuna talousarvioon johtuen muun muassa rakennusjätteen ennakoidusta lisääntymisestä, ja lisäksi biojätteen käsittelyn jo tapahtuneesta ja ennakoidusta lisääntymisestä sekä sortti- asemien asiakasmäärien lisääntymisestä.

HSY:n raportointikauden toimintakulut olivat 112,4 milj. euroa alittaen talousarvion 7,3 miljoonalla.

Vuosiennusteessa kulujen arvioidaan olevan 179,1 milj. euroa, joka on 0,6 milj. euroa talousarviota vähemmän. Alitus on valtaosin vesihuollon toimialalla osin kulujen budjetista poikkeavan jaksottumisen johdosta.

Vesihuollon toimintakulut olivat tammi-elokuussa 61,8 milj. euroa ja 4,5 milj. euroa talousarviota pienemmät. Vesihuollon palvelujen oston vuosiennusteen ennakoidaan jäävän talousarviosta 4,5 milj. eurolla. Tämä johtuu suurelta osin Hiekkaharjun vesitornin purkukulusta (3,7 milj. euroa), joka ei toteudu vuonna 2019. Siihen varattu käyttökulu ja vastaava varauksen purku siirretään vuodelle 2020. Tällä ei ole tulosvaikutusta vuodelle 2019. Henkilöstökulujen ennustetta laskettiin 0,4 milj. euroa, koska määrällistä henkilöstösuunnitelmaa ei ole pystytty toteuttamaan. Säästöjä on syntynyt palvelujen ostoissa myös lounas- ja virikesetelikuluissa, kun siirryttiin sähköiseen järjestelmään sekä imu- ja paineauto- palveluiden ostoissa, kun verkossa on tehostettu omien autojen käyttöä. Vesihuollon aine- ja tarvikekulujen ennustetaan ylittävän talousarvion 0,4 milj. eurolla. Kustannuksia on nostanut verkon materiaalien hinnat, jotka nousseet huomattavasti inflaatiota enemmän. Energian hinnan vakiintuminen korkealle tasolle ei myöskään mahdollista säästöjä aine- ja tarvikekuluissa. Kemikaaleissa puolestaan on säästöä talousarvioon nähden, kun esim. ferrosulfaattia on käytetty viime vuoden lopun varmuusvarastosta. Suuret verkon vuotovahingot ovat jo elokuun lopussa ylittäneet talousarvion vahingonkorvausmaksuissa, tämän vuoksi vahingonkorvausten kuluennustetta nostettiin 0,3 milj. euroa. Koko vuoden kuluennuste vesihuollossa ennustetaan olevan 99,4 milj. euroa, joka on 0,5 milj. euroa talousarviota pienempi.

Jätehuollon toimintakulujen toteutuma oli 2,4 milj. euroa raportointikauden talousarviota pienempi, minkä syynä olivat muun muassa ennakoitua vähäisempinä toteutuneet jätteen käsittelymaksut, joiden myös ennustetaan jäävän talousarviota vähäisemmiksi sekä lisäksi toistaiseksi ennakoitua pienempinä toteutuneet jätevesimaksut. Kuljetusmaksut puolestaan toteutuivat talousarviota suurempina, osittain johtuen tyhjennysmäärien toteutumisesta talousarviota suurempina. Biojätteen käsittelyn aiheuttamien hajuhaittojen torjumiseksi tehdyt toimenpiteet ovat myös nostaneet toteutumaa raportointikauden talousarvioon verrattuna. Toimintakulujen ennakoidaan pysyvän kokonaisuudessaan jätehuollossa talousarvion tasoisina.

HSY:n nettorahoituskulut olivat tammi-elokuussa 43,5 milj. euroa. Niiden arvioidaan toteutuvan talousarvion mukaisesti 67,6 milj. euron suuruisina.

HSY:n raportointikauden poistot olivat 67,5 milj. euroa alittaen talousarvion, 0,8 milj. eurolla. Poistojen vuosiennuste on 103,7 milj. euroa, joka on 1,2 milj. euroa talousarviota suurempi.

HSY:n raportointikauden tulos oli 22,3 milj. euroa ylijäämäinen. Vuosiennusteessa tulos on 20,4 milj. euroa ylijäämäinen ja 3,7 milj. euroa talousarviota parempi.

Tammi-elokuun investoinnit olivat yhteensä 136,4 miljoonaa euroa, josta 128,8 milj. oli vesihuollon ja 6,8 milj. jätehuollon investointeja.

Vesihuollon kaupunkilähtöisten investointien ennustetaan toteutuvan noin 3 milj. euroa talousarviota suurempina. Suurin kustannusten kohoaminen on tapahtunut johtosiiroissa, mikä liittyy suuriin yhteishankkeisiin jäsenkuntien kanssa. Vesihuollon vedenjakelun ja viemäroinnin investointien ennustetaan samoin toteutuvan noin 3 milj. euroa talousarviota suurempina. Tämä johtuu lähinnä verkoston saneerausinvestointien ajoituksesta, koska viime vuodelle ajoitettuja urakoita painottui vuodelle 2019. Vedenhankinnan ja -puhdistuksen investointien samoin kuin jätevedenpuhdistuksen investointien kustannusten ennustetaan toteutuvan talousarvion mukaisesti. Vesihuollon investointiennuste koko vuodelle 2019 on 224,8 milj. euroa, joka on 6,1 miljoonaa euroa talousarviota suurempi.

Jätehuollon aluepalvelulähtöiset investoinnit keskittyvät Sortti-asemien ja Kivikon jätepalvelukeskuksen peruseräparannus- ja saneeraustöihin. Aluepalvelulähtöisten investointien arvioidaan toteutuvan jokseenkin toiminta- ja talousarviosuunnitelman mukaisesti. Jätehuollon käsittelypalvelulähtöisissä investoinneissa toteutetaan jätteenkäsittelykeskuksen toiminnan varmistamiseen ja ympäristöhaittojen minimoimiseen liittyvät investoinnit. Käsittelypalvelulähtöisten investointien ennustetaan ylittävän talousarvion 1 milj. eurolla johtuen muun muassa viimeistelyrakenteiden ennakoitua suuremmista kustannuksista, uuden varastorakennuksen hankinnasta sekä tuhkan käsittelyn stabilointilaitteiston kehittämisinvestoinneista. Muiden jätehuollon toimintaa tukevien investointien ennustetaan alittavan talousarvion 1,9 milj. eurolla, johtuen muun muassa Ämmässuon alueen maanhankinnoista ja IT-järjestelmien kuluista, joiden ei arvioida toteutuvan suunnitellussa laajuudessa. Yhteensä jätehuollon investointien arvioidaan alittavan talousarvion 0,9 milj. eurola.

Ympäristöasioiden hallinta

HSY:ssä on koottu toimialojen ja tulosalueiden tavoitteista ympäristötavoitteet ja HSY:n tekemät sitoumukset, jotka on yhdistetty ympäristöryhmän valmistelemien kuntayhtymän yhteisten tavoitteiden kanssa muodostaen yhdessä HSY:n ympäristöohjelman vuodelle 2019.

HSY:n sitoumukset

Kuntien energiatehokkuussopimus

Energiatehokkuussopimuksen energiansäästön minimitavoite on 7,5 % vuoteen 2025 mennessä laskettuna viimeisimmän käytettävissä olevan kalenterivuoden tiedoista. Lisäksi sopimuksessa on asetettu 4 % välitavoite vuoteen 2020 mennessä.

Kestävän kehityksen sitoumukset

1. HSY:n kestävän kehityksen sitoumus tehdään ajalle 2016-2030. Tavoitteena on vähentää typen ja fosforin päästöjä mereen pitkäjänteisesti kehittämällä jätevedenpuhdistusta.

2. Ekotukitoiminta: HSY tarjoaa koulutuksia, vierailuja ja materiaaleja seudun ekotukihenkilöille yhteistyössä kuntien kanssa.

Ilmastonmuutoksen hillintä

HSY:n strategia 2025:n mukaisesti yksi tärkeimmistä päämääristä on olla ympäristövastuun ja resurssitehokkuuden edelläkävijä. HSY tavoittelee hiilineutraaliutta vuoteen 2030 mennessä.

Ilmastonmuutokseen sopeutuminen

HSY kerää ja tuottaa tietoa ilmastonmuutoksen vaikutuksista ja seudulle soveltuvista sopeutumiskeinoista.

Itämerihaaste

HSY:n Itämerihaasteen toimenpideohjelma sisältää hankkeita Itämeren tilan parantamiseksi.

Toiminnan riskit ja tulevaisuuden näkymät

Merkittäviin operatiivisiin riskeihin kuuluvat laaja talousveden vakava laatuhäiriö ja iso alueellinen vedenjakeluhäiriö. HSY:ssä on käytössä juomaveden turvallisuussuunnitelma WSP (Water Safety Plan), joka kattaa raakaveden hankinnan, vedenpuhdistusprosessin ja vedenjakelun. Vastaavasti on laadittu jätevedenpuhdistuksen ja viemäroinnin turvallisuussuunnitelma SSP (Sanitation Safety Plan).

Investointiprojektien suunnittelu- ja rakentamisvirheiden riskienhallinnan toimenpiteisiin kuuluvat riittävästä omasta resursoinnista huolehtiminen sekä suunnitteluttamisessa, urakanvalvonnassa että sovittujen töiden vastaanottamisvaiheessa.

Tietojärjestelmä ja kyberriskien hallitsemiseksi HSY:lle on nimetty tietoturvapääällikkö ja voimassa olevaa tietoturvapoliittikkaa noudatetaan. Lisäksi HSY osallistuu kansalliseen kybervesihankkeeseen, jossa arvioidaan riskit ja määritetään niille hallintakeinot.

HSY:n toiminnoissa on merkittäviä työturvallisuus- ja työsuojeluriskejä. Työturvallisuuteen on kiinnitettävä erityistä huomiota tapaturmien estämiseksi.

Henkilöstöriskejä vähennetään mm. hallituilla, oikein kohdennetuilla rekrytoinneilla, vahvistamalla osaamista avaintehtävissä useammalle henkilölle sekä varmistamalla tiedonsiirto uusille henkilöille.

Vahinkoriskit

Putkistoissa paineistettuna virtaava vesi sekä jätevesi muodostavat riskin kosteusvaurioille, mekaanisille vaurioille tai biologiselle päästölle verkoston rikkoontuessa. Viemärin tukkeutuminen, pumppaamon toimintahäiriö tai jätevedenpuhdistamolla tapahtuva häiriö voi aiheuttaa jäteveden virtaamisen maastoon tai vesistöön.

HSY:n toiminnassa keskitytään vahinkotapahtumien määrän ja niiden seurausten minimointiin. Putkiverkot suunnitellaan ja toteutetaan siten, että mahdollinen vuoto ohjautuu ensisijaisesti maastoon tai vesistöön rakennetun tilan sijasta, kriittiset kohdat vahvistetaan tai varustetaan suojarakenteilla ja putkistojen reittejä suunniteltaessa otetaan huomioon muu infrastruktuuri. Verkkojen kunnan seuranta ja saneeraustoimenpiteiden oikea kohdentaminen estävät osaltaan riskejä. Lisäksi vakuutukset ovat osa riskienhallintaa.

Strategiset riskit

HSY:n investointiaste on liikevaihtoon nähden korkea varsinkin vesihuollossa. Huonosti tai väärin kohdennetut investoinnit pyritään välttämään sekä lyhyemmän että pidemmän aikavälin investointisuunnitelmien avulla. Lisäksi varmistetaan ennen urakkakilpailua tai hankintaa, että investoinnin kohdentumisen perusteet ovat edelleen voimassa.

HSY:n toimintaan vaikuttavat myös maineriskit. HSY:ssä on tehty mainetutkimus, jonka tulosten pohjalta on laadittu toimenpideohjelma. Toimenpideohjelman toteutus on meneillään.

Taloudelliset riskit

Lainasalkussa on olemassa korkoriski, jota vähennetään suojaamalla lainasalkun vaihtuvakorkoinen osuus koronvaihtosopimuksin.

Taloudellisesti merkittäviin rakennusurakkasopimukseen, ICT-järjestelmäsopimukseen ja jätteenkuljetussopimukseen sisältyy sopimusriskejä. Riskien hallintatoimenpiteinä on tunnistettu etukäteen erityyppisiin sopimukseen ja erilaisiin ulkopuolisiin toimittajiin kohdistuvia riskejä.

HSY:n sopimusmallia noudatetaan ulkopuolisten sopimus-kumppaneiden kanssa aina, kun se on mahdollista, ja sopimusmallin noudattamista valvotaan.

Toimialakohtaiset avainluvut

Avainlukuja (1 000 euroa)	2019 Ennuste	2018 Toteuma
Vesihuolto		
Toimintatuotot	267 138	263 040
Toimintakulut	-99 380	-97 892
Toimintakate	169 958	167 152
Tilikauden yli-/alijäämä	16 342	17 738
Toimintatuotot/toimintakulut (%)	268,8	268,7
Henkilöstökulut toimintatuotoista -%	9,5	9,1
Vuosikate/poistot (%)	120,2	123,1

Avainlukuja (1 000 euroa)	2019 Ennuste	2018 Toteuma
Jätehuolto		
Toimintatuotot	98 879	103 228
Toimintakulut	-78 877	-73 175
Toimintakate	20 002	30 053
Tilikauden yli-/alijäämä	4 299	14 998
Toimintatuotot/toimintakulut (%)	125,4	141,1
Henkilöstökulut toimintatuotoista -%	7,9	6,9
Vuosikate/poistot (%)	124,9	200,2

Avainlukuja (1 000 euroa)	2019 Ennuste	2018 Toteuma
Seutu- ja ympäristötieto		
Toimintatuotot	4 902	4 662
Toimintakulut	-4 856	-4 598
Toimintakate	46	64
Tilikauden yli-/alijäämä	-214	-181
Toimintatuotot/toimintakulut (%)	100,9	101,4
Henkilöstökulut toimintatuotoista -%	48,4	47,2
Vuosikate/poistot (%)	17,7	26,2

"Metropolia Ammattikorkeakoulu Oy:n taloudellinen tilanne on parantunut. Yhtiön liikevaihto ja muut toimintatuotot olivat 1.1.-31.8.19 yhteensä 64,0 milj. euroa ja kasvoi edellisestä vuodesta 5,2 %. Tulos kaudella 1.1.-31.8. oli 1,27 milj. euroa voitollinen ja vuoden 2019 tilikauden tuloksen ennustetaan olevan 351 tuhatta euroa voitollinen. Yhtiö on aloittanut valmistautumisen keväällä 2020 käytäviin neuvotteluihin opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa. Tämä tarkoittaa strategisten valintojen pohtimista aina vuoteen 2030 saakka."

Metropolia Ammattikorkeakoulu Oy:n toimialana on ylläpitää ammattikorkeakoulua ja harjoittaa ammattikorkeakoulun koulutusaloihin liittyvää koulutus- ja muuta toimintaa.

Avainlukuja (1 000 euroa)	2019 Ennuste	2018 Toteuma
Toimintatuotot	96 786	96 183
Toimintakulut	-89 066	-88 769
Toimintakate	7 719	7 414
Tilikauden yli-/alijäämä	351	-58
Toimintatuotot/toimintakulut (%)	108,7	108,4
Henkilöstökulut toimintatuotoista -%	62,4	64,5
Vuosikate/poistot (%)	105,8	133,2
Avainlukuja (1 000 euroa)	1– 8/2019 Toteuma	2018 Toteuma
Investoinnit	-3 595	-10 429
Oma pääoma	43 132	39 886
Pitkäaikaiset velat	1 805	1 269
Taseen loppusumma	66 285	58 442
Kassavarat	3 548	3 704

Hallitus

Puheenjohtaja: Kuitunen Henri

Jäsenet: Ekman Kalevi, Hämäläinen Kirsti, Lehto-Häggroth Elina, Lipponen Martti, Markula Valteri, Pohjolainen Liisa, Rinta-Aho Harri, Saxholm Tuula

Toimitusjohtaja: Konkola Riitta

Toiminta ja merkittävimmät tapahtumat

Metropolia Ammattikorkeakoulun strategian keskeiset toiminnan osa-alueet, joissa on onnistuttava vaikuttajakorkeakoulupäämäärän saavuttamiseksi ovat: kyvykäs ja motivoitunut henkilöstö, innovaatiokeskittymät ja kestävä talous.

Kyvykäs ja motivoitunut henkilöstö

Toisen vuosikolmanneksen aikana jatkettiin valmiuksien luomista muutokselle. Alkuvuodesta alkaneet johdolle ja päälliköille suunnatut Metropolia Akatemiät jatkuivat tavoitteena rohkeasti uudistaa ajattelu- ja toimintatapoja.

Innovaatiokeskittymien vakiinnuttaminen

Opetussuunnitelmien uudistaminen käynnistettiin tavoitteena mahdollistaa ilmiölähtöinen oppiminen innovaatiokeskittymissä sekä opintojen liittäminen TKI-hankkeisiin. Osaamistavoitteet laaditaan ilmiöperustaisesti sekä työ- ja elinkeinoelämän tarpeista käsin. Samalla pyritään vahvistamaan systeemistä ajattelukykyä.

Helsinki XR Center (HXRC) käynnisti toimintansa uusissa tiloissa Arabian kampuksella. Avajaisia vietettiin 5.9.2019. Keskus yhdistää uudella tavalla designin ja teknologian sekä toimii tutkimus-, startup- ja yritys yhteistyön keskiössä. Toiminta on lähtenyt hyvin käyntiin useiden XR-hankkeiden ja -tiimien vauhdittamana. XR Centeristä on hyvää vauhtia kehittyvässä Suomen suurin XR-alan HUB.

Toukokuussa 2019 juhlistettiin Urban Farm Labin avajaisia Myyrmäen kampuksella. Kyseessä on urbaanin ruokatuotannon ekosysteemi, jossa luodaan yhteistyössä opiskelijoiden, yritysten, kolmannen sektorin toimijoiden ja asukkaiden kanssa kiertotalousratkaisuja tulevaisuuden viljelyteknologian avulla. Urban Farm Lab tarjoaa opiskelijoille mahdollisuuden lähtökohtaiseen oppimiseen ja ratkaisujen kehittämiseen yhdessä kumppaneiden kanssa.

Strategisen yhteistyön tiivistämistä jatkettiin Helsingin kaupungin elinkeino-osaston ja innovaatorahaston, Vantaan kaupungin elinkeino-osaston sekä Uudenmaan liiton kanssa. Ilmiölähtöisten innovaatiokeskittymien teemat tukevat Uudenmaan Älykkään erikoistumisen strategiaa ja vahvistavat siten Uudenmaan tutkimus- ja innovaatiotyön vaikuttavuutta myös kansainvälisesti.

Helsingin kaupungin panostus Helsinki XR Centerin käynnistymiselle on ollut merkittävä, kuten myös Vantaan kaupungin tuki Myyrmäen kampuksen Urban Farm Labille. Lisäksi on aktiivisesti osallistuttu Health Capital Helsingin, Forum Viriumin ja Green Net Finlandin ohjausryhmä- ja hankeyhteistyöhön.

Tutkintotavoitteinen oppiminen

Metropolia Ammattikorkeakoulu ja Jyväskylän Ammattikorkeakoulu toimivat yhdessä kuntoutusalan osaamiskeskittymänä alan koulutuksen toiminta-alueilla ja TKI-toiminnan valtakunnallisen yhteistyön kehittämiseksi. Toisella kolmanneksella on valmisteltu kuntoutusalan uudistuvia opetus-suunnitelmia.

Metropolia, Haaga-Helia ja Laurea (3AMK) kehittävät korkeakoulujen välistä opiskelijaliikkuvuutta sekä uusia osaamispolkuja, jotka vahvistavat metropolialueen osaamista. Yhteisiä opintopolkuja toteutettiin kolme keväällä ja tarjotaan yhdeksän syksyllä 2019. Syksyllä panostetaan näiden osallistujamäärien kasvattamiseen.

Metropolia laatii kansainvälisen toimenpideohjelman strategiansa sekä opetus- ja kulttuuriministeriön korkeakoulutuksen ja tutkimuksen kansainvälisyyden edistämisen linjausten mukaisesti. Ensimmäisellä vuosipuoliskolla toimenpideohjelmaa valmisteltiin johdon, päälliköiden ja esimiesten kesken sekä henkilöstön työpajoissa. Seuraavaksi toteutetaan osallistava kysely opiskelijoille. Ohjelma valmistuu vuoden loppuun mennessä.

Kampukset

Metropolian toiminta keskitetään neljälle kampukselle vuosina 2017-2021: Arabiaan ja Myllypuroon Helsingissä, Myyrmäkeen Vantaalla ja Karamalmille Espoossa.

Arabian kampuksen toisen vaiheen (musiikin tilat) rakennustyöt jatkuivat maarakennus- ja louhintatöillä. Arabian kolmannen vaiheen tilojen (XR Center, elokuva ja esitystekniikka) suunnitelmat valmistuivat rakennuslupavaiheeseen.

Myllypuron kampuksen toisen vaiheen rakennustyöt etenivät ja ovat viimeistelyä vaille valmiit. Käyttäjien ensimmäiset laiteasennukset alkoivat.

Leppävaaran kampuksen toiminta päättyi ja Karamalmille sijoittuvien väistötilojen muutostöiden suunnitelmat valmistuivat rakennusurakan kilpailutusta varten.

Tuloskehitys ja investoinnit

Metropolia Ammattikorkeakoulu Oy:n taloudellinen tilanne on parantunut. Yhtiön liikevaihto ja muut toimintatuotot olivat 1.1.-31.8.19 yhteensä 64,0 milj. euroa. Ne kasvoivat edellisen vuoden vastaavasta jaksosta 5,2 %. Liikevaihto kasvoi 3,2 milj. euroa johtuen sekä opetus- ja kulttuuriministeriön perusrahoituksen että hankerahoituksen kasvusta. Tuloskaudella 1.1.-31.8. oli 1,27 milj. euroa voitollinen kasvaen 1,54 milj. euroa edellisen vuoden vastaavasta ajankohdasta. Vuoden 2019 tilikauden tuloksen ennustetaan olevan 351 tuhatta euroa voitollinen.

Toimintakulut (sis. poistot) olivat yhteensä 62,9 milj. euroa ja ne kasvoivat edellisestä vuodesta 2,6 %. Henkilöstökulut 39,8 milj. euroa laskivat edellisestä vuodesta 4,2 %. Henkilöstökulut olivat 62,5 % liikevaihdosta (edellinen vuosi 64,5 % liikevaihdosta). Poistot 4,7 milj. euroa nousivat edellisestä vuodesta 35,3 %.

Toimintakauden investoinnit olivat yhteensä 3,6 milj. euroa. Investoinnit jäivät 5,2 milj. euroa alle budjetoidun. Investoinnit rahoitettiin tulo-rahoituksella. Uuden projektien hallintajärjestelmän hankkimisesta tehtiin päätös. Uusi järjestelmä tulee käyttöön vuoden 2020 alussa. TKI -hankkeiden käynnistämiseen liittyvää prosessia selkeytettiin ja roolien ja vastuita tarkennettiin. Yhtenäinen projektimalli otetaan käyttöön kaikissa projekteissa vuoden 2019 aikana.

Ympäristöasioiden hallinta

Metropolia Ammattikorkeakoulussa perustettiin kesäkuussa 2019 tiimi, joka tekee selvityksen kestävästä kehityksestä roolista ja merkityksestä Metropoliasa. Samalla pohditaan sitä, miten Metropolia voi tulevaisuudessa toimia yhä vastuullisemmin.

Toiminnan riskit ja tulevaisuuden näkymät

Ammattikorkeakoulujen perusrahoituksen voimakkaat muutokset muodostavat suurimman toiminnallisen ja taloudellisen riskin Metropolian toiminnalle. Vuonna 2021 voimaan

astuvan uusimman muutoksen on kuitenkin arvioitu olevan Metropolialle taloudellisilta vaikutuksiltaan positiivinen. Metropolian tulee lisätä organisaationsa joustavuutta ja dynaamisuutta, jotta reagointinopeus muutoksiin on jatkossa nopeampaa.

Liikevaihdon kasvattaminen ja kannattavuuden parantaminen TKI- ja liiketoiminnan kautta sisältää riskejä. Tästä syystä Metropolian täytyy kehittää erityisesti projektien hallintaa sekä sisäistä laskentaa riskien minimoimiseksi. Koulutusvientiin liittyy erityispiirteinä lisäksi maariskit ja projektien ajallinen venyminen.

Metropolia on sitoutunut ulkopuolisten toimijoiden kanssa pitkäaikaisiin vuokrasopimuksiin, jotka aiheuttavat riskitekijöitä tulopohjan ja toiminnan muutostilanteissa. Metropolian toiminnan keskittäminen neljälle kampukselle on toiminnallisesti ja taloudellisesti myönteinen ratkaisu ja pitkällä aikavälillä riskejä vähentävä tekijä. Muutosprosessin aikana syntyy kuitenkin päällekkäisiä kustannuksia, joilta ei voi täysin välttyä. Kampusten valmistumisaikatauluihin voi myös kohdistua viivästymisriski.

Yhtiön riskienhallinta huomioidaan strategisten tavoitteiden asetannassa, niiden perusteella tehdyissä toimenpideohjelmissä sekä Metropolian eri osa-alueiden budjeteissa.

Riskienhallinnan keskeisinä tekijöinä ovat lisäksi kassavarojen hajauttaminen, varovainen ja vastuullinen sijoittaminen sekä vastuu- ja vahinkovakuutukset.

Vuoden 2019 ensimmäinen puolisko toteutui Metropoliaassa uudistusten äärellä. Toimintaympäristön murros on haastanut Metropolian pohtimaan rooliaan yhteiskunnassa ja löytämään ne keinot, joilla yhtiö voi toimia yhä vaikuttavammin. Tämä edellyttää yhtiöltä myös kriittistä ja avointa omien toiminta- ja ajattelumallien tarkastelua.

Metropolian strategian ytimessä ovat ilmiölähtöiset innovaatiokeskittymät, joissa haetaan yhteistyössä kumppanien kanssa ratkaisuja aikamme haastavimpiin ilmiöihin kuten ilmastonmuutokseen. Uudella toimintamallilla Metropolia vahvistaa opetuksen ja TKI-toiminnan vaikuttavuutta. Kuten yhteiskunnassa laajemminkin, myös Metropolian on menestyäkseen tehtävä yhteistyötä yhä enemmän rajat ja siilot ylittäen. Yksi keskeinen väline tässä ovat Metropolian opetussuunnitelmat, joita koskeva uudistus käynnistettiin.

Metropolia panostaa avoimeen innovaatiotoimintaan ekosysteemeissä ja toimiala-, sektori- ja teknologiarajat ylittävään yhteistyöhön. Innovaatiokeskittymien toiminta konkretisoituu yhteiskehittelyalustoilla kuten urbaanin ruuantuotannon ekosysteemissä Urban Farming Labissa ja laajennettuun

todellisuuteen erikoistuneessa Helsinki XR Centerissä (HXRC).

Tutkintotavoitteinen oppiminen on keskeinen osa jatkuvan oppimisen kokonaisuutta. Sen rinnalle yhtiö on nostanut yksilölliset muut oppimisen ratkaisut elämän eri tilanteisiin.

Metropolia Ammattikorkeakoulu on aloittanut valmistautumisen keväällä 2020 käytäviin neuvotteluihin opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa. Tämä tarkoittaa strategisten valintojen pohtimista aina vuoteen 2030 saakka. Tätä työtä jatketaan yhtiössä koko organisaation voimin ja yhteistyökumppanien tuella tulevan syksyn aikana.

Tunnuslukujen laskukaavat

Kannattavuuden tunnusluvut

Toimintatuotot toimintakuluista (%)

$100 \times \text{Toimintatuotot} / (\text{Toimintakulut} - \text{Valmistus omaan käyttöön})$

Tunnusluku kuvaa maksurahoituksen osuutta toimintamenoista.

Vuosikate poistoista (%)

$100 \times \text{Vuosikate} / \text{Poistot ja arvonalentumiset}$

Kun tunnusluvun arvo on 100 %, oletetaan kunnan tai kuntayhtymän tulorahoituksen olevan riittävä. Oletusta voidaan kuitenkin pitää pätevänä vain, jos poistot ja arvonalentumiset vastaavat kunnan tai kuntayhtymän keskimääräistä vuotuista investointitasoa. Investoinneilla tarkoitetaan tällöin poistonaisten investointien omahankintamenoa, joka saadaan vähentämällä hankintamenoista valtionosuudet ja muut rahoitusosuudet.

Helsinki

**Helsingin kaupunki
Kaupunginkanslia**

Pohjoisesplanadi 11–13
00170 Helsinki
PL 1
00099 Helsingin kaupunki
Puhelinvaihde 09 310 1641

www.hel.fi